

uzvediba.lv

VEBINĀRS

UZVEDĪBAS PROBLĒMU CĒLOŅSAKARĪBU MEKLĒJUMOS

SENSORĀ UZVEDĪBA

16:00 - 18:30

Līga Bērziņa

www.sli.do
#72474

Ja audzēknis...

- Lien zem galdiem, lien skapīšos;
- Nevar mierīgi nosēdēt pie galda;
- Baksta, aiztiek citus bērnus;
- It kā bez iemesla kliedz, izdod dažādas skaņas;
- Ir apsēsts ar kādiem priekšmetiem, rituāliem, ritmiskām kustībām;
- Ir ļoti satraukts par pārmaiņām nodarbību sarakstos;
- Asi, satraukti reaģē uz izmaiņām telpā;
- Norobežojas no citiem...

Ja audzēknis...

- Asi reaģē uz pieskārieniem;
- Uzvedas trauksmaini vietās, kur ir daudz cilvēki, it īpaši, ja jāstāv tuvu viens otram - sadošanās rokās, stāvēšana rindā kafejnīcā, sporta stundu stafetes utt.;
- Uzvedas impulsīvi, bīstami, provocējoši

Ja audzināmais brīvajos brīžos...

- It kā tīšuprāt kaitina citus bērnus;
- Atsakās iziet ārā no telpas, doties uz ēdnīcu vai sporta zāli;
- Atsakās komunicēt ar pārējiem;
- Skraida un nav apturams;
- Nošķiras no pārējiem;
- Ir mobinga upuris;
- Satraucas/kļūst agresīvs negaidītās situācijās...

Ja audzēknis mācību procesā...

- Fokusējas uz šaurām interesēm;
- Iet 9x uz WC stundas laikā;
- Atzīmes kā kardiogramma 9,2,4,9,9,2 utt.;
- Nesaprot, kā veikt uzdevumus (tādējādi pieprasot nemitīgus individuālus paskaidrojumus);
- Atsakās piedalīties grupu darbos;
- Pārtrauc pedagogu, bērnus;
- Ir nepacietīgs...

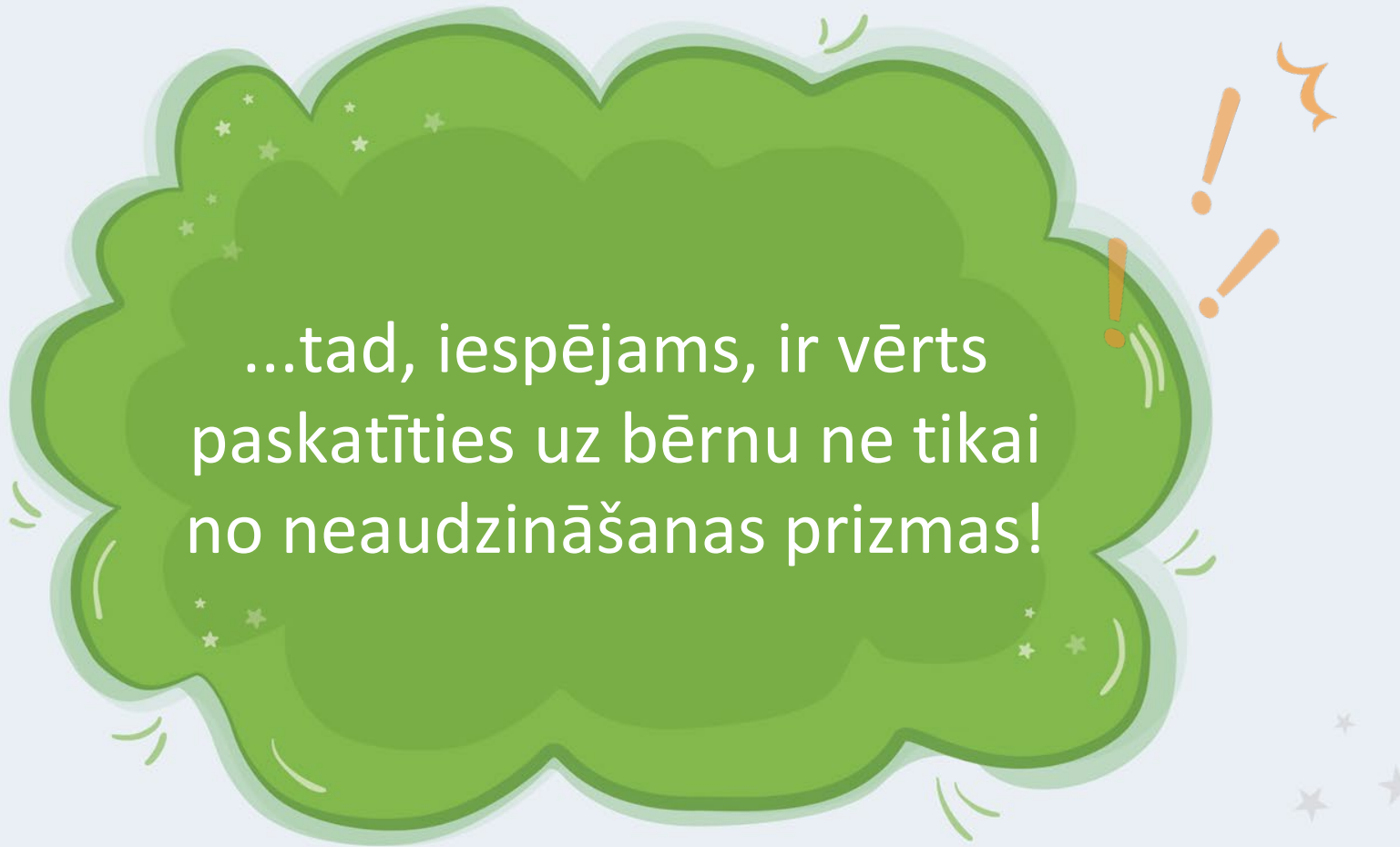
Ja audzēknis komunikācijā...

- Neatpazīst citus;
- Grūsta, aiztiek citus bērnus;
- Nerunā ar bērniem, bet runā uz viņiem;
- Nesaprot komandas, kuras pedagogi adresē visiem;
- Neizprot humoru;
- Pārprot burtiskus teikumus (“*Ko piesējies?*” utt.);
- Lieto eholāliju – vairākkārt atkārto teikumus un frāzes...

...tad, iespējams, ir vērts
paskatīties uz bērnu ne tikai
no neaudzināšanas prizmas!

Hipersensitivtāte Hiposensitivitāte

Uzvedības funkcijas (bērns grauž galdu)

Redze

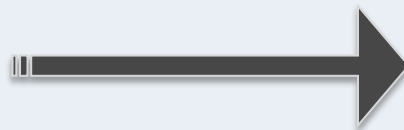
Oža

Garša

Dzirde

Tauste

Kustība

APKĀRTĒJĀ
PASAULE

TAUSTE – paaugstināts jutīgums

- Pieskāriens var radīt sāpju sajūtu un diskomfortu, tādēļ cilvēkiem var nepatikt, ja viņus aiztiek;
- Nepatīk, ja kaut kas pieskaras kājām vai rokām (var nepatikt drēbes, apavi; nepatīk, ja rokas ir slapjas vai netīras);
- Grūtības ķemmēt vai mazgāt matus, jo ir jutīga galvas āda;

Drēbes

- Patīk noteikta veida drēbes vai materiāli.
- Protests pret skolas formām, sporta apģērbu, lietišķām žaketēm svinību reizēs utt.
- Grūtības pārslēgties starp ziemas un vasaras apģērbu
- Grūtības izmēģināt jaunu apģērbu – velk vienas un tās pašas drēbes

TAUSTE – izpausmes

- Atteikšanās vilkt konkrētus apģērbus
- Velk ciešus apģērbus
- Izvairīšanās no pieskārieniem;
- Izvairīšanās izmantot dažādas faktūras darba uzdevumos;

Palīdzības iespējas:

- Brīdināt par pieskārieniem - šim bērnam apskāviens var būt vairāk sāpīgs, nekā patīkams.
- Ļaut un mācīt sevi aprūpēt pašam.
- Pakāpeniski iepazīstināt ar dažādām faktūrām, materiāliem
- Dot atpūtas iespējas.

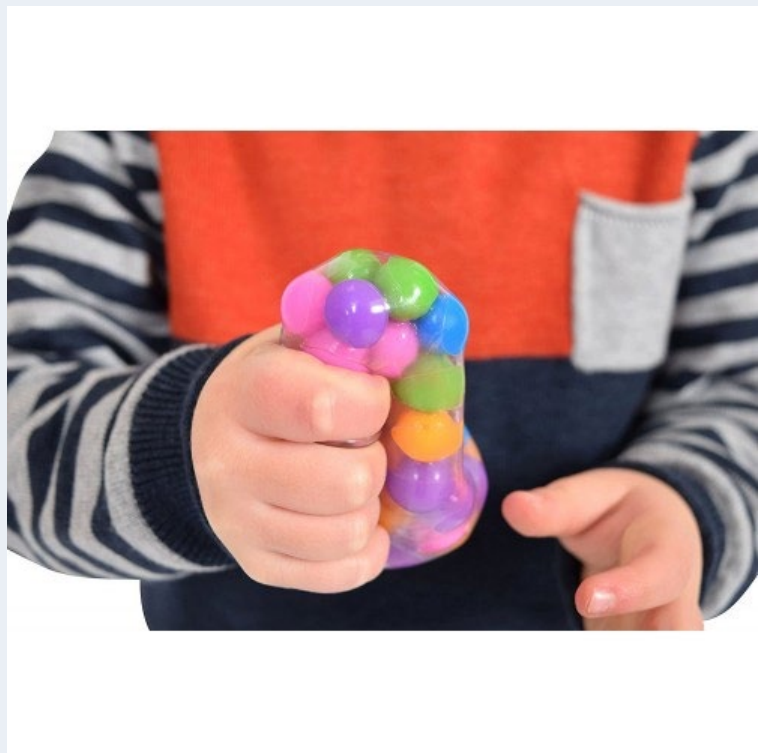

Paaugstināts jutīgums – palīdzības iespējas

- Atļaut vilkt konkrētus apģērbus
- Atļaut spēlēties ar mīļmantiņu, sensoro bumbu
- Dot alternatīvo nodarbošanos sarakstu

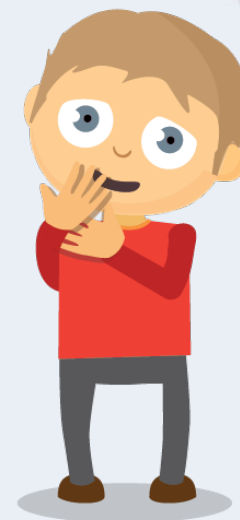

TAUSTE - pazemināts jutīgums

- Ir nepieciešamība cieši saspiest lietas (vai citus cilvēkus), pirms rodas jebkura pieskāriena sajūta;
- Ir augsts sāpju sliekšnis, var nepamanīt savus ievainojumus;
- Var savainot sevi;
- Patīk sevi apzīmēt;
- Patīk smagi priekšmeti (piemēram, smagi pārklāji, zem kā noslēpties).
- Neizjūt savu ķermeni pilnībā
- Vēlme pieskarties konkrētai vietai vai cilvēkam

Pazemināts jutīgums - risinājumi

- Rūpīgi pārdomāt atrašanās vietu starp bērniem;
- Dot sensoro bumbu, citas mīļmantiņas bērnam;
- Iedot sarakstu ar vietām atpūtai brīvajos brīžos;

DZIRDE – paaugstināts jutīgums

- Troksni uztver saasināti un skaņas kļūst izkropļotas un juceklīgas;
- Var būt īpaša jutība pret skaņām, sarunas var dzirdēt no liela attāluma;
- Ja apkārt ir troksnis, ir grūti koncentrēties un atšķirt vajadzīgās skaņas;
- Var neatpazīt skaņas;
- Atsevišķas skaņas pat sagādā fiziskas sāpes.

DZIRDE - izpausmes

- Šūpojas, ilgi skatās uz vienu punktu;
- Skrien vai riņķo pa telpu;
- Atsakās ieiet konkrētās telpās;
- Spiež ausis ciet ar rokām.
- Mācībās -atzīmes kā kardiogramma –
9, 2, 4, 9, 8,...

Paaugstināts dzirdes jutīgums – Ko darīt?

- Rūpīgi izvēlēties sēdvietu
- Aizvērt durvis/logus, lai samazinātu ārējos trokšņus;
- Likvidēt liekos trokšņus;
- Patstāvīgā darba laikā ļaut izmantot austiņas/ausu aizbāžņus;
- Krēslu kājām uzlikt mīkstus spilventiņus
- Vienoties par saziņas signāliem
- Ausu aizbāžņi / audioaustiņas / mūzikas klausīšanās.
- Brīdināt par sagaidāmiem trokšņiem

Kā palīdzēt?

- Atevišķa telpa ieskaitēm
- Pārdomāt konsultāciju laikus
- Dot iespēju atpūsties kādā klusākā vietā (bibliotēka, pastaigas ārā)
- Iespējas starpbrīžos pastaigāties

DZIRDE - pazemināts jutīgums

- Skaņas var dzirdēt tikai vienā ausī, otrā ausī ir tikai daļēja dzirde vai arī nav dzirdes vispār;
- Var neatpazīt noteiktas skaņas;
- Var patikt pārpildītas, trokšņainas vietas, durvju virināšana un priekšmetu radīti trokšņi.

Kopā ar verbālo
informāciju
izmanto vizuālo
atbalstu.

Paaugstināts REDZES jutīgums

- Izkropļota redzes uztvere: spilgta, spoža gaisma var radīt sajūtu, ka priekšmeti lēkā apkārt;
- Tēli var būt fragmentēti;
- Vieglāk un patīkamāk ir raudzīties uz detaļām, nevis uz kopainu.

REDZE – paaugstināts jutīgums

- Spilgtas lampas
- Atspīdumi
- Raibi raksti
- Spilgtas krāsas
- Slikta orientēšanās telpā
- Tendence ievērot detaļas
- Slikta dziļuma uztvere

Paaugstināts redzes jutīgums – Ko darīt?

- Samazināt fluorescējošas / mirgojošas / raustīgas gaismas.
- Nēsāt saulesbrilles.
- Izmantot aptumšojošos aizkarus.
- Izveidot darba telpu ar augstām sienām vai nožogojumu, kas norobežo no traucējošiem stimuliem.
- Novērst liekus atspīdumus, gaismas, nepieciešamības gadījumā gaismu izslēgt
- Piemeklēt īpašu vietu klasē, kur vizuālie kairinājumi netraucē

Pazemināts redzes jutīgums

- Priekšmeti šķiet diezgan tumši vai ir grūti uztvert kādas to pazīmes;
- Centrālā redze ir aizmiglota, bet perifērā redze ir samērā asa;
- Centrālais priekšmets ir pārspīlēts, bet lietas perifērijā ir neskaidras;
- Vāja dziļuma uztvere, kas var radīt problēmas ar mešanu un ķeršanu, kā arī kustību neveiklību;
- Vēlēšanas klikšķināt gaismas slēdzi;
- Grūti koncentrēties uz detaļām vai redzēt bildi kopā;
- Redz sīkas detaļas, lapas rakstu, koka galda rakstu, netīrumus uz grīdas, slikti izmazgātu tāfeli

Palīdzības iespējas:

Paplašiniet vizuālā atbalsta izmantošanu:

- Vizualizējiet nodarbību sarakstu
- Vizualizējiet uzvedības noteikumus
- Vizualizējiet dienas plānu
- Vizualizējiet stundas norisi
- Izmantojiet īpašas krāsas papīru, eksperimentējiet ar toņiem, līnijām, attālumiem

DARBS GRUPĀS

IZSKATĀS

- VISI STRĀDĀ
- VISI SADARBOJĀS
- VISI IR IZPALĪDZĪGI
- NEVIENS NEIET ĀRĀ NO KLASES (JA NAV ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀ)

IZKLAUSĀS

- RUNĀJAM MIERĪGI UN KLUSI
- RUNĀJAM PAR UZDEVUMU
- NEBLAUVĀM

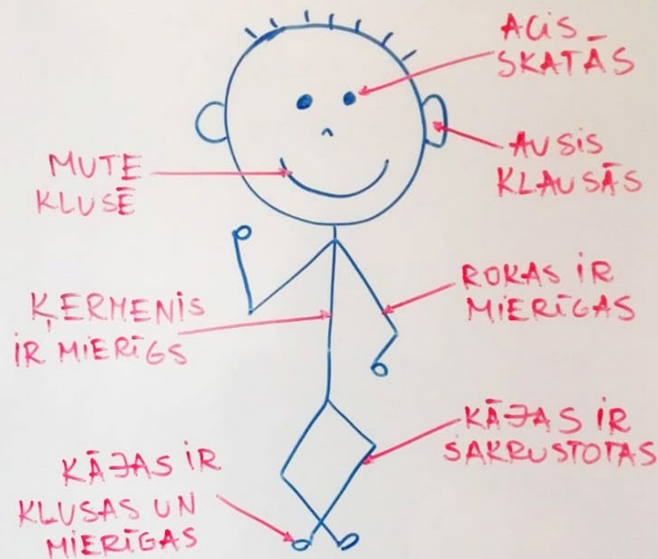
TAUS DARBS

- PILDĪT UZDEVUMU
- SADARBOTIES
- KLAUSĪTIES
- MĀCĪTIES
- STRĀDĀT SAVĀ VIETĀ

SKOLOTĀJAS DARBS

- ATBILDĒT UZ ĪPAŠĀJUMIEM
- IEMĀCĪT KO ĪPAŠU
- PALĪDZĒT
- KLAUSĪTIES UN MĀCĪTIES NO ĪPŠA!

KĀ KLAUSĪTIES?

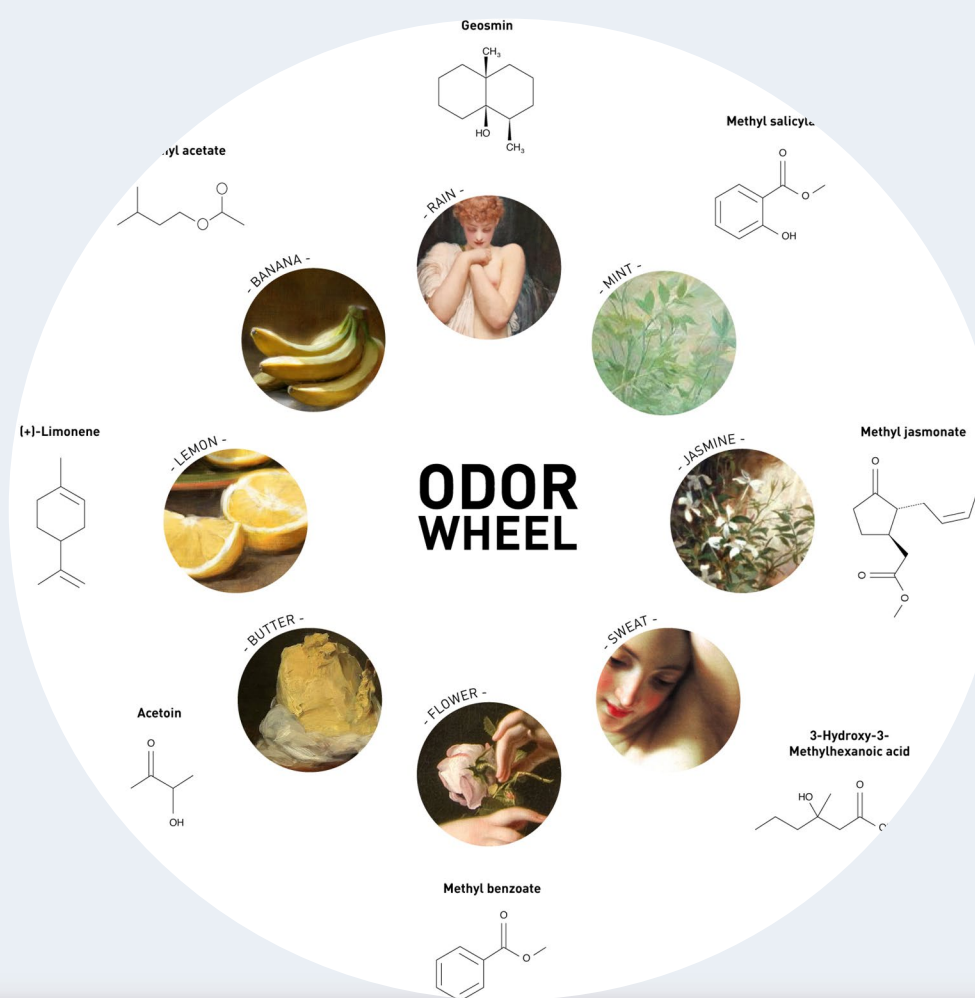
8:00	breakfast
9:00	reading
10:00	Playgroup
12:00	lunch
12:30	nap / quiet time
3:00	snack time
3:45	Swim lessons
5:00	dinner
7:00	bath
8:00	bed time

OŽA – paaugstināts jutīgums

- Asa nepatika pret kādām smaržām, īpaši grūti panest sieviešu smaržas
- Īpaša interese par specifiskām smaržām (līme, gumija)
- Priekšmetu laizīšana, košļāšana, lai sajustu to smaržu
- Grūtības/nespēja sajust smaržas vai taisni otrādāk - pārāk asa smaržu uztvere

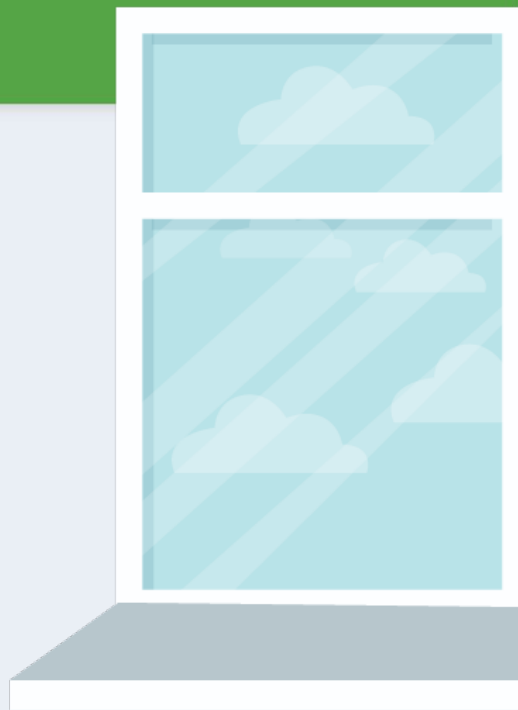
OŽA - izpausmes

- Atteikšanās apmeklēt ēdamzāli un tualeti
- Atteikšanās pārgērbties sporta zāles ģērbtuvēs vai garderobēs
- Komentāru izteikšana par citiem
- Nepatīk cilvēki, kuri lietojuši stipras smaržas
- Nepatīk stipri smaržojošas puķes – Piemēram, hiacintes

Ko darīt?

- Izmantot patīkami smaržojošus priekšmetus (lai novērstu uzmanību no nepatīkamā);
- Vēdināt telpas
- Runāt par komunikāciju stilu – nedrīkst citiem teikt – *“Tu smirdi!”*

GARŠA

- Garšas nejušana (neēdamu priekšmetu ēšana)
- Problēmas ar ēdienu konsistenci
- Atteikšanās ēst sajauktus ēdienus (rīsi ar mērci, sautējumi utt.)
- Var ēst vienveidīgu pārtiku (un atteikties no jauninājumiem)

Kā palīdzēt priekšmetu košļāšanas gadījumos?

- Dodiet košļājamus priekšmetus, ko var leģitīmi košļāt
- Košļājamo gumiju...
- Ūdens pudelē smalks, smalks salmiņš

Ko darīt?

- Būt tolerantam pret ēdiena izvēli;
- Neuzspiest dažādību ēdienkartē;
- Norādīt un paskaidrot, kāpēc nedrīkst ēst, košļāt dažādus priekšmetus;
- Piedāvāt alternatīvas;
- Atļaut ēst no savas pārtikas kastes;
- Izmantot vienu un to pašu trauku.
- Ēst ātrāk vai vēlāk, nevis kopā ar visiem.

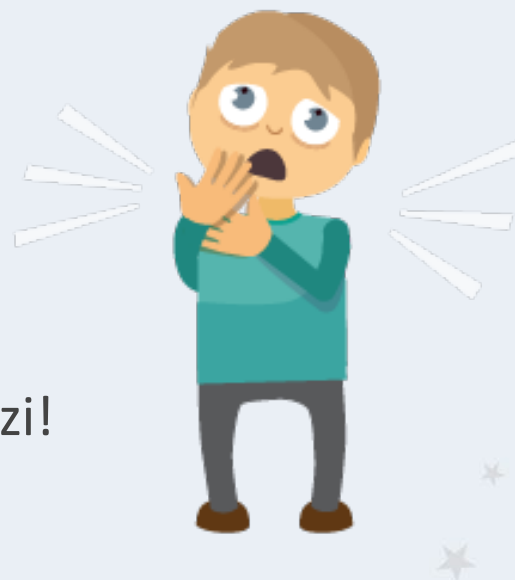

Sensorā pārslodze

- Izmainīts sensorais jutīgums ļoti bieži ir uzvedības problēmu iemesls.
- Pievērsiet uzmanību videi, kurā atradīsies šis bērns.
- Padomājiet, ko variet mainīt.
- Brīdiniet par sagaidāmajiem sensorajiem kairinājumiem.
- Izmantojiet radoši patīkamu sensoro pieredzi!

Kā palīdzēt?

- Māciet nomierināšanās prasmes
- Māciet saprast emocijas un emocionālās reakcijas
- Māciet impulsu kontroles prasmes
- Māciet problēmu risināšanas prasmes
- Saudzīgā veidā trenējiet uztvert sensoros kairinājumus veselīgi

Sensorā pārslodze – Ko darīt?

- Nepieciešams pārtraukums, turklāt tieši tad, kad bērnam tas nepieciešams un tāds, kāds viņam iedod atslodzi
- Atļaujiet novilkt lieko apģērbu, ja iespējams
- Relaksējošās mantiņas
- Košļājamā gumija

uzvediba.lv

VEBINĀRS

Uzvedības problēmu
cēloņsakarību meklējumos
Sensorā uzvedība

Jautājumi un atbildes

Literatūras avoti:

- Koscinski, Cara. The Special Needs SCHOOL Survival Guide: Handbook for Autism, Sensory Processing Disorder, ADHD, Learning Disabilities, & More! ★
- Sher, Barbara. Everyday Games for Sensory Processing Disorder: 100 Playful Activities to Empower Children with Sensory Differences Althea Press. ★
- Strategies
- Walls, Scott. Oppositional, defiant & Disruptive Children and Adolescents: Non-Medication Approaches for the Most Challenging ODD Behaviors . PESI Publishing & Media. Kindle Edition.
- The Senses . Design Beyond Vision. Princeton Architectural Press.

Paldies!

www.uzvediba.lv
info@uzvediba.lv